

НИКОЛАЙ РАЙНОВ
„БЕЛАМ! ТЕЛАМ! СЕЛАМ!“
ПЕРСИЙСКА ПРИКАЗКА

chitanka.info

Преди хиляди години живяло край града, който се нарича днес Испахан, в Персия, бедно семейство. Сиромасите имали земя, която раждала, колкото да ги нахрани. Но понеже се случвали неплодородни години, бащата трябвало да сече дърва, а майката — да бере цветя и да ги продава.

Един ден бащата паднал болен. Той повикал сина си и му казал:

— Синко, виждам, че няма да живея дълго. След смъртта ми ти ще се грижиш за сестра си и майка си. Едно ще те моля: обеща ми, че няма да продаваш земята, дето си се родил. Тоя имот е останал от бащи, деди и прадеди. Предречено ни е, че един ден в тая земя ще порасне нещо, каквото няма още на земята.

— Добре, татко — рекъл момъкът, — обещавам ти.

Бащата издъхнал няколко дена след това. В съседство с това семейство били земите на един голям богаташ и благородник. Той отдавна бил намислил да откупи тая земя, за да прокара през нея път към своята лятна къща, дето обичал да кани приятели — да отиват на лов. Тоя благородник пращал вече няколко пъти своя домакин да се пазари със стопанина на земята, но оня не искал да я продаде. Още на другия ден след смъртта на бащата домакинът на богаташа отишъл при сина:

— Господарят ми иска да купи твоя имот. Колко искаш за къщата, градината и нивата?

— Не са за продан — казал синът. — Докато съм жив, те ще бъдат на нашия род.

— Не бъди упорит като баща си! — рекъл домакинът. — Моят господар ти дава хиляда жълтици, макар че имотът не струва и петстотин.

— Не мога да го продам. Дал съм клетва на баща си.

— Хиляда и петстотин жълтици.

— И за толкова не го продавам.

— Две хиляди.

— Не.

— Тогава сбогом. Ще се каеш, че си бил тъй твърдоглав, но ще бъде късно.

Тая година настъпила суша. Цветята в градината не виреели. Майката и дъщерята едва намирали от какво да правят китки, за да ги продават на богатите моми и момци в града. А през миналите години в

градината цъфтели изобилно шибои, карамфили, ясмини, лалета, тъжени, теменуги, незабравки и още много други цветя, които те умеели много майсторски да нареждат на хубави китки. Нивата не родила ни жито, ни ръж. Момъкът трябвало да стане дървар в гората на един богат търговец, човек с кораво сърце. Тоя търговец бил не само безжалостен, а и скъперник. Той забранявал на бедните да влизат в гората и да събират сухи съчки. Поръчал бил на своите дървари да следят и да не пущат никого.

Момъкът бил обаче милостив. Той се преструвал, че не вижда старците и бабичките, които идвали рано сутрин или късно вечер да съберат по един сноп съчки и прегърбени под него, да ги отнесат къщи. Между тия сиромаси имало един, когото момъкът съжалявал най-много. Той бил окъсан, белобрад старец, изнемощял от дълги години неволя. Идвал, току-речи, всеки ден да бере съчки, които отнасял в своята колиба накрай гората. Веднъж, както вървял, нарамил своето бремене, старецът се спънал и паднал. Момъкът сечел наблизко дърва. Обърнал се и го видял, че лежи и не става. Затекъл се, сложил си ръката на сърцето му: то тупнало още. Тогава почнал да му разтрива ръцете и главата, сипал му малко вода в устата и го вдигнал, та го изправил. Старецът дошъл на себе си. Като видял момъка и разбрал какво е станало с него, рекъл му:

— Синко, да те благослови Ормузд и винаги да ти помага. Ти се погрижи за мене тъй, както син се грижи за баща си. Благодаря ти от сърце.

Няколко дена след това дърварят забелязал, че старецът събира съчки в гората, далече от него. Било зимно време. Листата на дърветата били окапали, та се виждало през клоните. Но дърварят се направил, че не вижда. Той продължавал да сече дърва. Изведнъж една тежка ръка го ударила по рамото и той се извърнал. Видял своя господар, търговеца. Тоя му рекъл ядосано:

— Така ли ми пазиш гората? Пред очите ти ме обират. Я иди хвани оня стар безделник там, дето събира сухи дърва! Аз ще го хвърля в тъмницата — да му изгният костите.

И той дръпнал момъка и го повел към стареца.

— Господарю — казал дърварят, — недей се гневи. Тоя старец не краде, а купува. Преди малко дойде при мене и ми даде два гроша, за

да си набере съчки. Аз мислех да ти дам парите довечера, когато отида у вас да си получа надницата, ала щом ти си дошъл сам, ето ти ги.

И той му дал два гроша.

Скъперникът поомекнал, но казал:

— Не бива така. Аз не позволявам на своите работници да продават мои дърва. Но понеже го правиш за пръв път, прощавам ти.

Сетне се обърнал към стареца и му креснал:

— Хайде, махай се оттук! Стига ти това, което вече си набрал за два гроша! Друг път да не съм те видял в гората!

Старецът не рекъл нищо. Той нарамил снопа и си отишъл.

Около месец след това, когато дърварят цепел един дебел труп, явил се старецът и му казал:

— Синко, дошъл съм да се сбогувам с тебе. Утре навършвам сто години. Ще оставя вече колибата, дето живеех досега. Откак се помня човек, ти си едничкият, който се е отнесъл към мене човешки. Та дойдох да ти благодаря, защото, ако не беше ти, щях да умра от студ, или пък щяха да ме разкъсат вълците в оная порутена колиба, ако нямах огън. Да не беше ти, щях да умра, когато паднах в гората. Да не беше ти, щях още да гния в тъмницата, дето би ме хвърлил твоят жесток господар. Бъди благословен! Дано Ормузд ти даде всички земни и небесни добрини!

Момъкът рекъл:

— Благодаря ти, дядо. Но аз не виждам да съм сторил кой знае какво. Който и да беше на мое място, навярно щеше да направи същото. А туй, че съм дал на господаря два гроша, за да те отърва, не е голяма работа. Какво са два гроша? Не бива и дума да става за това. Но ти ми кажи, като си отиваш сега, в това студено време, къде ще вървиш? Сега не е за никъде! От студ и глад ще умреш.

Старецът се усмихнал:

— Аз отивам, синко, там, дето няма ни студ, ни глад, ни неправда, ни жестокост. Хората не знаят страната, дето отивам.

— Да не се готвиш да умираш, дядо? Не говориш ли ти за страната на смъртта?

— Не, синко. На мене не е дадено да узная какво е смърт. Аз не съм тоя старец, какъвто ме виждаш. От утре нататък ще имам голяма сила, каквато никой човек не може да има. Вземи тази тояга от лимоново дърво. Ако някога изпаднеш в беда и ти потрябва моята

помощ, удари три пъти с тоягата поземи, па речи: „Белам! Телам! Селам!“ — и аз ще ти се притека на помощ.

Като дал на дърваря тоягата, старецът изведнъж се изгубил, сякаш потънал под земята. Момъкът се прибрал вкъщи и сложил тоягата в един кът.

Минали три години. Момъкът израснал и станал хубавец. А още по-хубава станала сестра му. Но майка им остаряла и почнала често да боледува: неволята я съсипала.

Една вечер тя рекла на сина си:

— Синко, и аз ще отида при баща ти. Няма да ме бъде. Ала бих желала, преди да умра, да те видя задомен. Няма ли някоя мома, към която да те тегли сърцето?

Синът отвърнал:

— От всички, които съм срещнал, ми се е харесала само дъщерята на моя господар, търговеца. Колкото той е жесток, толкова тя е жалостива. Колкото той е скъперник, толкова тя се грижи за бедните и нещастните. Тя е хубава като зорницата. Добра е като слънцето. Но баща ѝ няма да я даде на беден работник като мене. Той е рекъл, че би я дал на мъж, който му брои десет хиляди жълтици. Цял живот да работя, аз няма да спечеля и хиляда.

— Добре, синко — рекла майката. — Ако пооздравея, ще вървя да я поискам.

— Недей, мамо, баща ѝ ще те изпъди. Той е толкова груб, колкото и надменен.

Но майката не послушала. Щом се усетила по-добре, тя отишла при богаташа и поискала дъщеря му.

Оня кипнал.

— Не те ли е срам, просякиньо — викнал ѝ той, — да искаш дъщеря ми — бисера на Изток — за своя син, ни благороден, ни богат, а прост дървар, който ми работи с надница? Ти си полудяла. Махай се оттук веднага!

Майката се върнала с плач у дома си. По пътя я срещнал домакинът на благородника, разпитал я, узнал всичко и разказал на своя господар.

— Тъкмо сега е време — рекъл — да идем да се спазарим за имота. Навярно те ще го дадат, ако им обещаем десет хиляди — да задомят сина си.

— Да вървим тогава — съгласил се благородникът.

Когато отишли при момъка, благородникът му рекъл:

— Дошъл съм да ти помогна. Тебе ти трябва пари, за да се ожениш. Зарадвай майка си, преди да умре! Виждаш, че ни градината, ни нивата могат ви изхрани. Ако навремето се беше съгласил да ги продадеш и да почнеш търговия, досега щеше да имаш много нари. Не ставай глупав: продай тоя имот, който не ти върши работа! Ще ти дам десет хиляди жълтици — да вземеш дъщерята на някой богаташ. Съгласен ли си?

— Господине — отвърнал момъкът, — благодаря ти за твоята добрина. Но аз искам да бъда честен син на честен баща. Клетва съм дал: не продавам имота.

— Петнадесет хиляди ти давам: съгласен ли си?

— Не, господине. Това, което даваш, е много — виждам. Но и за сто хиляди аз не мога да наруша клетвата си.

Благородникът си излязъл посрамен, без да каже вече дума. Той бил ужасно оскърбен от отговора на честния момък. В сърцето му пламнала омраза срещу него.

— Душата си ще продам на девите, но ще взема тоя имот и ще си отмъстя на оня дървар!

Деве са злите духове, в които вярват персите.

Едва изрекъл тия думи, ето че се разтърсила земята под него и се разтворила. Оттам избухнал вонящ дим, който се съгъстил, та се образувал огромен черен човек с червени очи, светещи като въглени, и страшни дълги зъби. Имал големи зелени крила.

Исполинът рекъл с гръмовит глас:

— Мене ли викаш? Аз съм Бахах, най-силният от духовете. Какво искаш?

— Искам да принудиш дърваря да ми продаде имота си. Ако не се съгласи, накажи го! Прави каквото правиш, накарай го да ми продаде своята земя!

— Ще сторя каквото искаш, но трябва да помниш едно: и да се съгласи момъкът да ти продаде имота, и да откаже — твоята душа ще бъде моя в продължение на десет години след смъртта ти. Съгласен ли си?

— Съгласен.

— Подпиши тогава с кръв, че си съгласен.

И духът подал на благородника лист от кожа и калем от тръстика. Оня си порязал ръката, натопил калема в кръвта и се подписал. Духът взел кожата и се изгубил.

Още същия ден той срещнал в гората дърваря, който се уплашил доста, като го видял. Момъкът познал, че пред него стои дух, та побягнал навътре в гората. Но духът изведнъж пак се явил пред него.

— Какво искаш от мене, могъщ дево? — попитал момъкът с треперещ глас.

— Искам да си продадеш имота на благородника.

— Зарекъл съм се да не го продавам.

— Ще получиш петдесет хиляди жълтици и всичко, каквото поиска сърцето ти.

— Нищо на тоя свят не ще ме накара да си продам земята.

— Пази се, момко! Аз съм много силен.

— Знам това, дево. Боя се от тебе, но не искам да стана безчестник.

— Безчестие ли е това да направиш добро на своите близки? С десет хиляди жълтици ще купиш много по-хубав имот. Майка ти и сестра ти ще живеят в обилие и разкош. Нито ти ще работиш, нито те ще се мъчат. Съгласи се!

— Не, дево, не мога.

— Знай тогава, че ще те накажа. И ще те наказвам, докато се съгласиш.

Духът прострял ръката си към мястото, където била къщата на дърваря, казал няколко магични думи и се изгубил.

Когато момъкът се завърнал у дома си, той видял, че духът наистина се е заел да му отмъсти. Покривът и стените на къщата били пробити — зеели дупки. В градината и нивата били израсли бодливи храсти.

— Какво се е случило? — запитал той майка си и сестра си, като ги видял, че плачат.

Те му казали, че били в градината. Поливали цветята. Отведнъж се задал черен облак, спуснал се над къщата, задухал студен вятър. Разтърсила се земята, заблестели светкавици, загърмяло. Буря завилняла по нивата и градината. Вятърът бил толкова силен, че повалил на земята и майката, и дъщерята. Тъй лежали те дълго в

несвяст. Когато дошли на себе си, видели, че къщата е пробита, а в градината и нивата няма ни цветя, ни жито, а бодливи храсти.

— Какво да правим? — рекла майката и почнала да си кърши ръцете.

— Не се тревожете! — ги утешил синът. — Още утре ще повикам зидари да поправят къщата. А пък аз ще се стегна да изкореня тия трънливи храсти и да засадя цветя.

Така и станало. На другата вечер къщата била поправена, а момъкът изчистил една част от градината.

— За десетина дена — рекъл — ще поправа пакостите, които ни е направил злият дух.

Но когато се събудили на сутринта, видели, че и на покрива, и на стените зеят същите дупки, които били поправени през деня. В градината не се и познавало, че е чистено: храстите били израсли отново — по-гъсти и по-високи.

Тогава момъкът си спомнил за тоягата от лимоново дърво. Той я взел, ударил с нея три пъти по земята и рекъл: „Белам! Телам! Селам!“

В същия миг се появил висок и хубав момък със сини очи, бляскав като звезда, с бели дрехи — сякаш от сребро.

Сиянието, което се излъчвало, било толкова силно, че всички си затулили очите. Тогава се чул глас:

— Не ме ли познаваш, сине мой?

— Лицето ти не познавам — рекъл той, — но добрият глас и кротките ти сини очи ми напомнят оня старец, когото отдавна не съм виждал.

— Аз съм оня, който беше някога старец. Ормузд ме беше пратил да накажа един злосторник, но аз се смилих над него, та го пощадих. С това аз оскърбих Ормузд и той ме прокле да прекарам сто години на земята в неволя. Ти едничък се съжали над мене и ми помогна. Аз знам защо си ме повикал. Не бой се: всичко ще стане от добро по-добро! Аз съм от тези, които превръщат злото на добро: това ни е работа. Затова хората казват: „Всяко зло за добро.“ Ние учим лекарите да използват отровите за лекарства. Ние превръщаме грозните гъсеници в хубави, пъстри и леки пеперуди. Черните облаци разтапяме на благодатен дъжд, за да оросим нивята и градините. Хайде сега излезте от къщата, защото след малко няма да я има!

Когато синът, майката и дъщерята излезли на двора, те видели, че непознатият докосва с лявата си ръка къщата. Тя изведнъж рухнала. Превърнала се на куп тухли и прах. Но след това духът си прострял десницата и на мястото на съборената къща се издигнала изведнъж нова — висока, голяма и хубава като дворец. Всред нея имало вътрешен двор с градинка и голям водоскок.

След това духът се обърнал към нивата и градината и тутакси големите бодливи храсти цъфнали. Явили се цветя, каквито никой не бил още виждал: едри като ябълки — червени, румени, бели, златистожълти, тъмночервени, току-речи, черни. Те издавали приятна, упоителна миризма.

Непознатият казал на момъка:

— Тия цветя израстват за пръв път на земята. Те са трендафили. Стъблото им е бодливо, но цветовете — великолепни. Додето живее вашият род, те ще растат само в тая градина, а после ще се разпространят по цялата земя. От тях може да се получи масло, което е най-благовонно от всички ухания.

Тъй се явили розите. Пръв оня момък почнал да вари розово масло и да го продава в мускалчета. Мълвата за това масло и за чудните цветя се разнесла по цяла Персия, а после и по целия Изток. Богаташи, благородници, дори царе пращали свои хора да им купуват рози и розово масло. Семейството разбогатяло скоро.

А оня благородник, който си продал душата на злия дух, се разболял от жълтеница. Той позеленял като гнил лимон. След половин година умрял. Тогава дошъл девата, взел му душата и я вселил в тялото на едно шугаво магаре. Купил го един вехтошар — жесток и скъперник. Той го съсипвал от бой.

Магарето мразело хората; то ритало всекиго, който се доближи до него; види ли човек, спомняло си за своя някогашен човешки живот. Но още повече мразело трендафилите, защото му напомняли успеха на оня момък, когото се мъчело някога да разори. Затова и до днес, когато стане дума за някой невежа, който говори за неща, които не познава, на Изток казват: „Разбира — колкото магаре от трендафил.“

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.